

פסוקים וימי - ויקרב ימי - ויקרב ימי
מאן: ענין ימי ויקרב ימי

① חנון בן-בני - פסוקים וימי

אנכי הלך בדרך כל הארץ וחזקת והיית
לאיש: יובן בס"ד, על דרך שכתב

הקשר לפרשה:

בהפטרה נאמר: "ויקרב ימי דוד למות", והוא דומה למה שכתוב בפרשתנו "ויקרב ימי ישראל למות".

הרב "יערת דבש" ז"ל [חלק שני דרוש יא], שיש ראייה לדוד המלך עליו השלום שלא חטא בבת שבע, והוא, כי דוד חי שבעים שנה דוקא, ואם כן נמצא שבעת שנעשה ענין בת שבע, כבר עברו רוב שנותיו, והנה ידוע מה שאמרו רבותינו ז"ל [יומא לח ע"ב]: כיון שעברו רוב שנותיו של אדם ולא חטא, שוב אינו חוטא, דכתיב [שמואל-א ב, ט]: "רגלי חסידיו ישמור". ואם ענין בת שבע הוא חטא — איך חטא?! אלא ודאי שאינו חטא כלל, וכל האומר דוד חטא — אינו אלא טועה [שבת נו ע"א]. עד כאן דבריו ז"ל. והנה, ודאי שאם היה דוד המלך עליו השלום חי הרבה יותר משבעים שנה, לא יהיה לו ראייה והוכחה מזה, אבל מאחר שלא חי כי אם שבעים שנה נמצא למפרע שבעת שנעשה ענין בת שבע כבר עברו רוב שנותיו, ואם כן ודאי שלא חטא. ובזה יובן בס"ד, "אנכי הולך בדרך כל הארץ" שהוא זמן השבעים, שהוא זמן הסתם של הכל, דכתיב [תהלים צ, י]: "ימי שנותינו בהם שבעים שנה". ואם כן, מאחר שלא בא לגבורות שהם שמונים, אלא כדרך כל הארץ שהוא שבעים, נמצא מזה מוכח שלא חטא בבת שבע. יען כי נמצא הענין של בת שבע היה שאחר שעברו רוב השנים. ולכן, השתא "וחזקת והיית לאיש", שלא יוכלו להרהר אחריך שבאת באיסור, כי אתה בנה של בת שבע, דמזה מוכח שפתי-שבע כדין וכשורה לקחתי אותה, והרי היא מותרת לי כדת משה וישראל.

② חסדו בן-בני - פסוקים וימי

א ויקרב ימי דוד למות
ויצו את-שלמה בנו לאמר: ב אנכי
הלך בדרך כל-הארץ וחזקת והיית
לאיש:

③ ויכונן ביהם סעק א בכוס לו מא קס

אבל הענין כשמוכן אמרם [ע"ד: ד] לא היה דוד ראוי לאותו מעשה רק להורות בתשובה, וי"ל מנ"ל לגמרא זה, הלא כל שגדול מחבירו יצרו גדול [סוכה נב.], ומי לנו גדול מאדם הראשון יציר כפיו של הקב"ה, והיה יצרו גדול אשר המרה פי ה'. אבל הענין, כי דוד שנותיו ע' שנה, ושליש ושש מלך בירושלים, ומעשה דבת שבע היה בירושלים, א"כ אף דנימא תחילת שנה למלכו קרה ענין בת שבע, כבר היה חי ל"ו שנים, והוי רוב שנותיו, ואמרו [יומא לח:]: כיון שעברו רוב שנותיו של אדם ואינו חוטא שוב אינו חוטא, דכתיב רגלי חסידיו ישמור, וקשה א"כ איך בא דוד לכלל חטא הא עברו רוב שנותיו, ואיך לא שמרו הקב"ה, ועל זה קאמר דבאמת לא היה ראוי לכך, רק הקב"ה סילק שמירתו למען יחטא וישוב, ויהיה פתח תקוה לבעלי תשובה:

אך זהו אם דוד היו שנותיו ע' שנה, אבל אילו היה דוד חי יותר, א"כ לא היו עדיין רוב שנותיו, וא"כ לא אמרינן דהיה כדי להורות וכו', רק יצרו גבר, ועדיין לא הגיע לרוב שנותיו שישמרהו ה', ולכך ביקש הודיעני ה' באיזה זמן אמות, אם אמות בע' הרי עברו רוב שנותי, ואנוח כי מאת ה' היה להורות תשובה, אבל אם אחיה לאורך ימים, א"כ אין ראייה, וחטאתי נגדי תמיד, והשיב לו השם, גזירה מלפני וכו'. אמנם אמרו [יבמות סד:]: בימי דוד אימעט שני, דכתיב ימי שנותינו שבעים ואם בגבורות שמונים, וידע דוד שאו יחיה שבעים או יבא בגבורות יחיה שמונים, ואם כן עדיין לא עברו רוב שנותיו כהנ"ל:

או יובן בס"ד, על דרך שאמרו בגמרא [סנהדרין לו ע"ב], שאם נתחייב אדם חנק — טובע בנהר, ואם נתחייב סקילה — נופל מן הגג, וכן על זה הדרך שאר מיתות בית דין. עיין שם. והנה, אם חס ושלום דוד המלך עליו השלום חטא בבת שבע, שהוא איסור אשת איש, היה צריך שהקדוש ברוך-הוא ישלם לו בזה העולם,

אינם נהגים כצעירים וכקטני-הדעת, אלא הם נהגים כאנשים גדולים וחכמים המדקדקים במעשיהם.

ועי' בריש פרשת וישב מה שכתבנו עוד בענין זה.

⑧ סוכן י"א

והוא נער, ומפני נערותו פטל להביא דבת אחיו, כי לא נסה ולא התנון לאחרים דבר, אף על פי שהיה אז משכיל מאד, ושהיה אחר כך מורה לוקני הדור, כאמרו חקניו יחכם (תהלים קה כג), וזה כאמרו ז"ל (שבת פט:) ולא מדדקי ענה:

⑨ סוכן י"ב

למות שיהיה הוא המנהיג ציט ובשדה, כענין והלכשתיו כהנתך (ישעיה כג לא), וכאמרו ז"ל בגדול אמי כי היכי דלשפתני מיליה (בבא מציעא יא:):

⑩ סוכן י"ג

אלה תולדת יעקב, יוסף בן שבע עשרה שנה, הוי רעה את אחיו בצאן, והוא נער את בני בלחה ואת בני זלמה נשי אביו, ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם (לז, ב).

חיל הספורנו: יוהא נער - ומפני נערותו חטא להביא דבת אחיו, כי לא נסה ולא התנון לאחרים דבר, אעפ"י שהי' אז משכיל מאד, ושהי' אחר כך מורה לוקני הדור, כאמרו חקני יחכם, וזה כאמרו ז"ל ולא בדרדקי עצה. הנה יוסף הי' תלמיד חכם מופלג, בקי גם בגולה וגם בנסתר וכל מה שיעקב למד משם ועבר מסר לו (רש"י פסוק ג') מלבד זה הי' גם פקח במילי רעלמא, שבגלל זה עשה לו כתונת פסים, לאות שיהי' הוא המנהיג בבית ובשדה (ספורנו - פסוק ג'). גם הי' יוסף גדול ביראת שמים ועמד בנסיון קשה עם אשת ארזוניו פוטיפר, ובדאי הי' בו מדת רואה את הנולד, וכמיש רבינו יונה (פרקי אבות ב, ט) שיראת שמים מיוסדה על מרת הרואה את הנולד, ובכל-זאת, מפני נערותו - גילו הרך, נכשל יוסף ולא השיג לאחרית דבר, מכאן, תוכחה מגולה לאלה הצעירים, שאחר שלמדו קצת תורה, גבה לבם, וחושבים שאינם זקוקים כבר לשמוע אל עצת זקני וגדולי הדור.

שיקרה לו מיתה כנגד חיוב אשת איש חס ושלום, כדי שאז לא ישאר עליו שום חטא לעולם-הבא, כי צדיק שכמותו צריך לשלם כשביל עוונו בעולם-הזה, ומאחר שהוא נפטר כדרך כל הארץ ולא היה לו מיתה משונה, מזה מוכח שאין עליו שום חטא ועוון בבת שבע כלל, וזהו שאמר "אנכי הולך בדרך כל הארץ", ולא חס ושלום משונה, ואם כן מזה "וחזקת והיית לאיש" - שיש מכאן ראייה עצומה לענין בת שבע, שלא נ עשה לו כתנת פסים. לאות שיהיה הוא המנהיג ציט ובשדה, כענין והלכשתיו כהנתך (ישעיה כג לא), וכאמרו ז"ל בגדול אמי כי היכי דלשפתני מיליה (בבא מציעא יא:):

⑪ סוכן י"ד

(ב) אָנָּא אָוִיל בְּאוֹרֵךְ קָל אַרְצָא וְתַחְסִיף וְתֵהָא לְגַבְרַת דְּחַיִל

חֲסִיאִין: ⑫ סוכן י"ה

(ב) והיית לאיש, זריו ומושל בנפשך וכובש את יצרך

⑬ סוכן י"ו

(ב) וחזקת היית לאיש, רוצה לומר שלא תהיינה פעולותיך פעולות צעיר שנים ונער אבל תהיינה פעולות איש גדול וזה אמנם יהיה עם ההתישבות עצה:

⑭ סוכן י"ז

חקרבו ימי רוד למות, ויצו את שלמה בנו לאמר, אנכי הולך בדרך כל הארץ, וחזקת והיית לאיש, (מלכים א' פרק ב' פסוק א"ב, תחילת ההפטרות לפרשת ויחי).

עי' בהרד"ק שפירש: "והיית לאיש" - זריו ומושל בנפשך וכובש את יצרך, והרלב"ג פירש: "וחזקת והיית לאיש" - רוצה לומר שלא תהיינה פעולותיך פעולות צעיר שנים ונער, אבל תהיינה פעולות איש גדול, וזה אמנם יהי' עם ההתישבות עצה.

מבואר מהרלב"ג, שההבדל בין איש-צעיר לאיש-גדול, היא שאיש-צעיר סומך על חכמתו ואינו שואל עצה מאחרים, ואיש-גדול שואל עצה מאחרים ועל ידי זה מצליח בפעולותיו, והיינו, שהצעירים סוברים שאינם זקוקים לעצת אחרים, והיא פחיתת הכבוד כשבילים לקבלם, וכל-כך קשה להם לבקש עצה, עד שהוצרך רוד המלך לזרז את שלמה בנו, בירוח מיוחדת, "וחזקת והיית לאיש", כדי לעוררו לבקש עצה, ואף ששלמה הי' צדיק וחסיד, וגם הי' פיקח עצום, עד שהי' ראוי למלוך ולדון את כלל ישראל, אפילו הכי חשש רוד, אולי בפרט זה ינהג כצעיר ולא ישאל עצת מאחרים, ולכן, כאשר נקרבו ימי רוד למות, עצה את בניו שיהיו לנהוג את עצמו כאיש-גדול, ולבקש עצת מאחרים.

הנה יש היום הרבה צעירים, שאינם שומעים לקול אחרים, וכל שכן שאינם מבקשים עצתם, שסוברים שמכיון שהם כבר "מבוגרים", אינו כפי כבודם לשמוע עצות מאחרים, מידו עליהם לירד, שלהיפך, אם הם יקבלו עצת מאחרים, זה כבוד הגדול ביותר, שבוה הם מראים שהם